

Πνευματική μαρτυρία πίστewς

Με απόφαση της 5^{ης} Οκτωβρίου 2011 της Ιεράς Συνόδου ο Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας, διορίσθηκε Πρόεδρος της Συνοδικής Βιβλικής και Θεολογικής Επιτροπής. Ο Ιεράρχης δέχθηκε να απαντήσει σε ερωτήσεις του πρακτορείου «Pravoslavie i mir» για την περαιτέρω ανάπτυξη του έργου αυτής.

Υπάρχει ανάγκη συντονισμού

- Σεβασμιώτατε, με απόφαση της Ιεράς Συνόδου έχετε διορισθεί πρόσφατα Πρόεδρος της Συνοδικής Βιβλικής και Θεολογικής Επιτροπής της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας. Με ποια θέματα και ζητήματα θα ασχολείσθε; Ποιες θα είναι οι κατευθύνσεις προτεραιότητας;

- Η Συνοδική Θεολογική Επιτροπή συγκροτήθηκε το έτος 1993 ως συμβουλευτικό αναλυτικό όργανο εργασίας της Ιεράς Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας για να ασχοληθεί με θέματα δογματικής και θεολογικής φύσεως. Σύμφωνα με το Καταστατικό της Επιτροπής οι αρμοδιότητές της περιλαμβάνουν επίσης και το συντονισμό της επιστημονικής-θεολογικής έρευνας στην Εκκλησία μας.

Την Επιτροπή απαρτίζουν έγκυροι θεολόγοι Επίσκοποι, κληρικοί, μοναχοί και λαϊκοί, Πρόεδροι και στελέχη των Συνοδικών Τμημάτων, Πρυτάνεις, καθηγητές και εκπαιδευτικοί των κορυφαίων θεολογικών σχολών.

Από τη στιγμή της συγκροτήσεως της Επιτροπής μόνιμος Πρόεδρος αυτής διατέλεσε ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μινσκ και Σλουτσκ Φιλάρετος, Πατριαρχικός Έξαρχος πάσης Λευκορωσίας. Κατέβαλε αρκετές προσπάθειες ώστε η Επιτροπή όχι μόνο να ανταποκρίνεται εγκαίρως στα αιτήματα των εκκλησιαστικών αρχών, αλλά και να συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία της θεολογικής αναγέννησης και καρποφόρου συνεργασίας μεταξύ εκκλησιαστικής και κοσμικής επιστήμης. Κατόπιν αποδοχής παραίτησης του Σεβασμιωτάτου κ. Φιλαρέτου από τη θέση του Προέδρου της Επιτροπής η Ιερά Σύνοδος εξέφρασε στον εν λόγω Ιεράρχη βαθιά ευγνωμοσύνη για τους κόπους που κατέβαλε.

Κατά το παρόν και στο μέλλον εκτός από την παροχή εμπειρογνωμοσύνης κατόπιν εντολών των εκκλησιαστικών αρχών η Επιτροπή προωθεί την ερευνητική δραστηριότητα και συντονισμό του

επιστημονικού-θεολογικού έργου στα γενικά πλαίσια της Εκκλησίας. Αυτές είναι οι κατευθύνσεις προτεραιότητας.

Το 2009 η Συνοδική Θεολογική Επιτροπή ανασυγκροτήθηκε ως Συνοδική Βιβλική Θεολογική Επιτροπή. Στη σύνθεσή της εντάχθηκαν ειδικοί στο αντικείμενο των βιβλικών σπουδών. Αυτό σημαίνει την ένταξη στον τομέα ευθύνης της Επιτροπής μιας εκτεταμένης και άκρως σπουδαίας επιστημονικής-θεολογικής ενότητας.

Πρόκειται για μια συστηματική και μεθοδολογική εργασία στον τομέα βιβλικών σπουδών. Ο σκοπός αυτής της εργασίας είναι η προετοιμασία μιας νέα μεταφράσεως της Ιεράς Βίβλου, η οποία θα στηρίζεται τόσο στην Ορθόδοξη εξηγητική παράδοση, όσο και στις σύγχρονες επιστημονικές μελέτες. Ταυτόχρονα χρειάζεται να εργαστούμε για τη σύνταξη υπομνημάτων στην Αγία Γραφή, τα οποία είναι ταυτόχρονα: βασισμένα στα κείμενα, ιστορικά και αρχαιολογικά, εξηγητικά και θεολογικά.

Όσον δε αφορά το συντονισμό της επιστημονικής-θεολογικής έρευνας στα γενικά πλαίσια της Εκκλησίας, παλαιότερα η Επιτροπή δεν ασχολήθηκε σχεδόν με αυτό το αντικείμενο. Ενώ η ανάγκη συντονισμού, βέβαια, πως υπάρχει, διότι τα υφιστάμενα σήμερα εκκλησιαστικά επιστημονικά-θεολογικά κέντρα έχουν πολύ αδύναμες σχέσεις μεταξύ τους.

Για την καρποφόρα ανάπτυξη της θεολογίας πρέπει να υπερβούμε τη διασκόρπιση των πόρων μας. Με αυτό το σκοπό πρόκειται να δημιουργηθούν μόνιμες συλλογικές δομές, οι οποίες θα ενώνουν όλους τους υπεύθυνους για την επιστημονική-θεολογική έρευνα στις θεολογικές σχολές, συνοδικά ιδρύματα και επιστημονικά κέντρα, τόσο εκκλησιαστικά όσο και κοσμικά.

Εν προκειμένω η Επιτροπή δεν εκπληρώνει μόνο ένα από τους σκοπούς της που αναφέρονται στο Καταστατικό, αλλά και εφαρμόζει την απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας του 2011, σύμφωνα με την οποία στην Επιτροπή ανετέθη η ανάπτυξη της υποδομής των επιστημονικών ερευνών στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία και η τελειοποίηση του διαλόγου και η συνεργασία της Εκκλησίας και κοσμικής επιστήμης.

Νέα Ορθόδοξη χριστιανική κατήχηση

- Πώς πάει η δουλειά για τη νέα Ορθόδοξη χριστιανική κατήχηση; Πότε αναμένεται να ολοκληρωθεί;

- Αφού η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας το 2008 αποφάσισε την έναρξη εργασιών για τη σύνταξη μια σύγχρονης Κατήχησης της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ρωσίας, η οποία ανετέθη στη Θεολογική

Επιτροπή, συγκροτήθηκε μια ειδική ομάδα συγγραφέων και συντακτών. χησησης κατιποφχωθετάτες της Αγ Εψημη Σήμερα ολοκληρώνεται η πρώτη φάση, η οποία περιελάμβανε την επεξεργασία διάρθρωσης της Κατήχησης και τη διαμόρφωση της πρώτης συλλογής των κειμένων ως βάση για το περαιτέρω συντακτικό έργο.

Η Κατήχηση θα είναι μια θεμελιώδης σύνοψη των δογματικών και ηθικών αληθειών, στην οποία δύναται να ανατρέξει κάθε Ορθόδοξος χριστιανός καθώς και κάθε ενδιαφερόμενος αναγνώστης για να μαθαίνει τη διδασκαλία της Εκκλησίας και να λαμβάνει απαντήσεις σε ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων.

Τα θέματα της Κατήχησης διαρθρώνονται σε τέσσερις μεγάλες ενότητες:

- 1) «Θεός και άνθρωπος» (αρχές της διδασκαλίας της πίστεως),
- 2) «Εκκλησία και η λατρεία της»,
- 3) «Η εν Χριστώ ζωή» (προσωπική ηθική, ασκητική, προσευχή),
- 4) «Εκκλησία και ο σύγχρονος κόσμος» (κοινωνική διδασκαλία και τα επίκαιρα προβλήματα της σύγχρονης εποχής).

Όμως πρέπει να πει κατευθείαν ότι δεν είναι εύκολη η εργασία για τη σύνταξη της νέας Κατήχησης, θέλει ακόμα πολλές προσπάθειες. Δεν έχουμε σχετική εμπειρία για σύνταξη μιας τέτοιας συνόψεως της διδασκαλίας της πίστεως, η οποία να μην είναι εγχειρίδιο δόγματικής για την ιερατική σχολή, αλλά να απευθύνεται ακριβώς σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό, το οποίο δεν διαθέτει καμία θεολογική κατάρτιση.

Τον περασμένο αιώνα σε διάφορες Ορθόδοξες Εκκλησίες συντάχθηκαν μερικά κατηχητικά βοηθήματα, τα οποία, κατά κανόνα, ήταν έργα ενός συντάκτη με όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα αυτού του είδους κειμένων.

Ενώ ο σκοπός μας τη δημιουργία ενός μετρημένου, ισορροπημένου κειμένου, το οποίο να αποτελέσει καρπός πράγματι της συλλογικής δημιουργίας.

- Επηρεάζουν την εκκλησιαστική ζωή τα πορίσματα των θεολογικών συνεδρίων; Ποια θέματα πρόκειται να εξετασθούν στα αμέσως επόμενα συνέδρια και πότε αναμένονται;

- Ο στόχος των θεολογικών συνεδρίων είναι η δημιουργία ενός χώρου μελετημένης ακαδημαϊκής

συζήτησης μέσα στην Εκκλησία, η καλλιέργεια μιας βαθυστόχαστης και αρμόδιας προσέγγισης, πράγμα, το οποίο επιτρέπει την εξέταση όλων των προβλημάτων, τόσο ιστορικών, όσο και επίκαιρων και σύγχρονων, χωρίς να οδηγούμαστε σε μονομέρεια, σε ξένη προς την όντως εκκλησιαστική σκέψη ριζοσπαστικότητα, καθώς και σε απρεπή και ενίοτε βλαπτική απλούστευση.

Ας πάρουμε για παράδειγμα την πατρολογία, η οποία ασχολείται με τη μελέτη των έργων των Αγίων Πατέρων και Διδασκάλων της Εκκλησίας. Η αγιοπατερική κληρονομιά είναι εκ των πραγμάτων μια ανεξάντλητη πηγή θεολογικής σκέψεως. Αυτό αφορά τόσο την ανατολική παράδοση, π.χ. ελληνική ή συριακή, όσο και τη δυτική, τη λατινική. Η ανακάλυψη και η μελέτη νέου υλικού, η εφαρμογή νέων ερευνητικών προσεγγίσεων εμπλουτίζει τις γνώσεις μας της εκκλησιαστικής Παραδόσεως και συνάμα εντείνει τη σύγχρονη θεολογική σκέψη. Συνεπώς αυτά επηρεάζουν τις διαδικασίες, οι οποίες γίνονται στην εκκλησιαστική ζωή.

Προγραμματίζουμε όχι απλά να συνεχίζουμε, αλλά και να αναπτύξουμε το έργο της Επιτροπής σε μορφή των θεολογικών συνεδρίων. Διάφορες μορφές πρέπει να αντιστοιχούν σε διάφορους σκοπούς.

Ο συντονισμός της επιστημονικής έρευνας θα συμβάλει στη διεξαγωγή των τακτικών συνεδρίων όλης της Εκκλησίας, στα πλαίσια των οποίων όλες οι θεολογικές σχολές, επαρχιακά και άλλα επιστημονικά κέντρα, οι επιμέρους εκκλησιαστικοί επιστήμονες θα μπορέσουν να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους.

Ταυτόχρονα οι ειδήμονες σε κάποιο συγκεκριμένο τόμεα πρέπει να συνέρχονται για να συζητήσουν λεπτομερειακά τα θέματα που τους ενδιαφέρουν σε μορφή μιας μικρής συνελεύσεως αρμοδίων μετόχων.

Και, βέβαια, οι διεθνείς επιστημονικές σχέσεις πρέπει να έχουν την περαιτέρω συνέχεια. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας μπορεί να προσφέρει ένα επιστημονικό και θεολογικό χώρο για συναντήσεις των θεολόγων μας και επιστημόνων, εξειδικευμένων στα μαθήματα, τα οποία συνήθως θεωρούνται κοσμικά με τους κορυφαίους ειδικούς της διεθνούς επιστήμης.

Τα συγκεκριμένα θέματα των προσεχών συνεδρίων θα συζητηθούν, όπως συνηθίζεται, στις συνεδριάσεις της Επιτροπής προκειμένου να υποβληθούν για την έγκριση της Ιεράς Συνόδου.

Οι διαχριστιανικές σχέσεις: δογματικές διαφωνίες είναι αδύνατο να υπερβούν μέσα από το διάλογο.

-Είναι επίκαιρη για τη σύγχρονη θεολογία, συμπεριλαμβανομένου και του έργου της

Επιτροπής, το θέμα των διαχριστιανικών σχέσεων;

Ποιοί είναι οι αμέσως επόμενοι στόχοι;

- Η Συνοδική Βιβλική Θεολογική Επιτροπή διαδέχθηκε την Επιτροπή επί της χριστιανικής ενότητας της Ιεράς Συνόδου, η οποία συγκροτήθηκε το 1979 και από την πλευρά της διαδέχθηκε την Επιτροπή επί διαχριστιανικών σχέσεων της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας, που συστάθηκε στις 28 Αυγούστου 1960.

Στην πρώτη φάση η Θεολογική Επιτροπή ασχολείτο με τη θεολογική ανάλυση και αξιολόγηση των διαχριστιανικών κειμένων καθώς και με την επεξεργασία θέσεως της Εκκλησίας μας στους διαχριστιανικούς διαλόγους. Αυτή η κατεύθυνση στο έργο της Επιτροπής διατηρεί τη σημασία της μέχρι σήμερα.

Οι διαχριστιανικοί θεολογικοί διάλογοι έχουν μεγάλη ιστορία. Η ενεργός συμμετοχή τόσο της Εκκλησίας μας, όσο και άλλων Ορθόδοξων Εκκλησιών μέσα σε αυτές τις επαφές, ήταν ένα αποτελεσματικό μέσο διάδοσης γνώσεως για την Ορθοδοξία, για την ανατολική χριστιανική θεολογική και πνευματική παράδοση στον ετερόδοξο κόσμο και ευρύτερα στο δυτικό χριστιανικό πολιτισμό.

Ταυτόχρονα αυτός ο διάλογος ευρίσκεται τώρα σε αδιέξοδο και ιδιαίτερα με τους φιλελεύθερους προτεστάντες.

Ο διαχριστιανικός διάλογος, λοιπόν, πρέπει να επεναξετασθεί ως προς τον χαρακτήρα, το περιεχόμενο και τη μορφή και να αναζητηθούν οι νέες προσεγγίσεις.

Η εμπειρία δείχνει ότι οι δογματικές διαφορές στα πλαίσια του διαλόγου κατά κανόνα δεν ξεπερνιόνται, διότι η Ορθόδοξη πλευρά δεν πρόκειται να εγκαταλείψει τις δογματικές τις θέσεις, οι οποίες πάντα μένουν αμετάβλητες. Αντίθετα, σε μια σειρά χριστιανικών ομολογιών υπάρχει δογματική εξέλιξη με αποτέλεσμα εκείνα, τα οποία παλαιότερα δεν γινόταν αποδεκτά, σήμερα αποτελούν κανόνα, όπως π.χ. η ευλογία των ούτως λεγομένων «γάμων ομοφυλοφίλων».

Τα τελευταία καθορίζεται ένας άλλος χώρος διαχριστιανικού διαλόγου που έχει ως θέμα ηθικές και κοινωνικές αξίες. Η διατήρηση της οικογένειας, η δημογραφία, η επεμβάσεις με τη χρήση των βιοιατρικών τεχνολογιών στον ανθρώπινο οργανισμό, η οικονομική ηθική, η χριστιανοφοβία και η προστασία των δικαιωμάτων των χριστιανών, αυτά και άλλα θέματα δε μπορούν μόνο αλλά και πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο κοινής συζήτησης χριστιανών των διαφόρων ομολογιών.

Η συνεργασία των χριστιανικών εκκλησιών και θεολόγων, ειδικότερα, στο θέμα της θέσεως της

χριστιανικής παράδοσης και της Εκκλησίας μέσα στις σύγχρονες κοινότητες, είναι σημαντική ακόμα και επειδή οι οπαδοί της επιθετικής μαχόμενης εκκοσμίκευσης έχουν εντείνει τα τελευταία τις προσπάθειές τους, οι οποίες στρέφονται κατά της παρουσίας χριστιανών στον πολιτισμό και τον κοινωνικό βίο.

Όμως οι διαχριστιανικοί διαλόγοι με σημαντικά ηθικά και κοινωνικά προβλήματα κινδυνεύουν να απωλέσουν το χριστιανικό τους χαρακτήρα εκτός εάν στηρίζονται στις σταθερές θεολογικές βάσεις. Ο σκοπός μας να απαντήσουμε θεολογικώς στις προκλήσεις της εποχής με βάση την Παράδοση της Ορθοδόξου Εκκλησίας σε όλο το πλούτο της.

Διάλογος θεολογίας και κοσμικού πολιτισμού – σκοποί και καθήκοντα

- Έχετε πει ότι μια από τις κατευθύνσεις στο έργο της Επιτροπής είναι η ανάπτυξη του διαλόγου με την κοσμική επιστήμη και τον πολιτισμό. Υπό ποια μορφή πρόκειται να διεξάγεται αυτός ο διάλογος;

- Διάλογος είναι πρώτα απ' όλα κοινωνία, συνεργασία. Ο βασικός σκοπός του εν λόγω διαλόγου είναι η διανοητική μαρτυρία, η ιεραποστολή της Εκκλησίας στο χώρο της επιστήμης και του πολιτισμού, η ενεργός συμμετοχή των εκπροσώπων της Εκκλησίας μας στη ζωή της επιστημονικής ακαδημαϊκής κοινότητας και ευρύτερα πνευματικής και πολιτιστικής κοινότητας.

Ο διάλογος πρέπει να εξυπηρετήσει την εδραίωση του καθεστώτος της θεολογίας ως αναπόσπαστου στοιχείου του σύγχρονου επιστημονικού συνόλου και του κοινού πολιτιστικού χώρου.

Στα πλαίσια της Επιτροπής έχει ιδρυθεί Κέντρο Διεπιστημονικών Ερευνών, το οποίο συνάπτει σχέσεις συνεργασίας με κοσμικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Τα αντίστοιχα κέντρα συνεργασίας τώρα ιδρύονται τόσο στο κρατικό όσο και στο περιφερειακό επίπεδο στη Ρωσία, στη Λευκορωσία, στην Ουκρανία και άλλες χώρες εξωτερικού.

Ο διάλογος προβλέπει διεξαγωγή κοινών σεμιναρίων, συνεδρίων και συναντήσεως με συμμετοχή από τη μια των εκπροσώπων της κοσμικής επιστήμης και από την άλλη των Ορθοδόξων θεολόγων.

Εκτός από το διάλογο με ειδημονες, που εργάζονται στο χώρο φυσικών επιστημών θα αναπτύσσονται επαφές και με ειδικούς στον τομέα κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Στο διάλογο μεταξύ θεολογίας και σύγχρονης επιστήμης οπωσδήποτε συμμετέχουν φιλόσοφοι και ιδιαίτερα ειδικοί στον τομέα φιλοσοφίας της επιστήμης και φιλοσοφίας της θρησκείας. Η συγκεκριμένη κατεύθυνση των κοινών ερευνών και διαλόγου μπορεί έχει σχέση με ένα σημαντικό

θέμα και μπορεί να προσδιορισεθεί ως «Χριστιανισμός στο σύγχρονο κόσμο».

Σήμερα αντιμετωπίζουμε τις απροκάλυπτες εκδηλώσεις της χριστιανοφοβίας σε διάφορα μέρη του κόσμου. Και όμως η χριστιανοφοβία παίρνει διάφορες μορφές. Εάν στην Αίγυπτο, π.χ. πρόκειται για διώξεις σε βάρος των χριστιανών και εκχυσή αίματος, στην σχετικά ήρεμη Ευρώπη ενδυναμώνεται μια χριστιανοφοβία, η ουσία της οποίας έγκειται κυρίως στην επιδίωξη να μην επιτρέψει την δυναμική παρουσία της Εκκλησίας στον κοινωνικό χώρο, στις συζητήσεις για επίκαιρα θέματα.

Ταυτόχρονα στις κοινωνικές επιστήμες σήμερα επανεξετάζεται ο ρόλος της θρησκείας μέσα στην κοινωνία και τον πολιτισμό. Πρέπει να επιδείξουμε ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη μελέτη και θεολογικό στοχασμό των σύγχρονων φιλοσοφικών, κοινωνιολογικών και θρησκευτολογικών θεωριών, οι οποίες περιγράφουν τη θέση και το ρόλο της θρησκείας στη νεώτερη φάση της παγκόσμιας ιστορίας.

Αυτό αφορά ειδικότερα εκείνα τα θέματα όπως η σχέση της εκκοσμίκευσης προς τη μετα-εκκοσμιευμένη κοινωνία, της παράδοσης προς τις καινοτομίες στις θρησκευτικές διαδικασίες, καθώς και της κοσμικής προς τη θρησκευτική ερμηνεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επομένως ο διάλογος θεολογίας με την κοσμική επιστήμη και πολιτισμό είναι οδός προς την αποκατάσταση του νόμιμου και πλήρους ρόλου της χριστιανικής σκέψεως και εκκλησιαστικής εμπειρίας στο σύγχρονο πολιτισμό και κοινωνικό βίο.

Πολλοί εκ των εκπροσώπων της κοσμικής κοινωνίας είναι ανοιχτοί για τη συνεργασία με τους ανθρώπους της Εκκλησίας. Γι' αυτό το βασικό είναι είναι ώστε εμείς οι ίδιοι, θεολόγοι και εκκλησιαστικοί επιστήμονες, να μπορέσουμε να ανταποκρινόμαστε σε αυτή την αποστολή.